

ISTEN NÉPE A GYÜLEKEZETBEN

Hegyi András

A hódító jellegű „evangéliumi” mozgalmak főbb jellemvonásai

Ezek a mozgalmak – szinte mindegy, hogy milyen néven nevezik őket – sajátos vonásokkal rendelkeznek. Magabiztosak, sikerorientáltak, vidámak, hangosak, pörgősek, lendületesek, lehangoló stílusúak, vonzók, látványosak, ingerlők, újszerűek, fiatalosak, barátságosak, pozitív beállítottságúak. Hogy mennyire nem bibliai, hanem – akár tudatosan, akár ösztönösen – bizonyos csoportdinamikai törvényszerűségek szerint működnek, mutatja alább a lexikonból származó szakkifejezések tömkelege.

Ezekben a közösségekben általában a vezetők abszolút tekintéllyel rendelkeznek, kritikátlan körülrajongásuk a csoport tagjai számára mintegy magától értetődő (*csoporthiódó*). A közösség sajátos tanításának és kegyességi gyakorlatának a gyors, kritikátlan és tömegnyomás alatti átvétele (*ideológiai totalitárializmus*) a szokásos belépő, amit akár „megtérés-ként” is lehet értelmezni. A közösség tagjainak kiskorúsítását *manipulatív* módon, az önkontroll kifejlesztésével, a közösség normáitól való eltérés esetén büntudat gerjesztésével lehet leg-

könnyebben elérni. Végül – ha az egyéni kezdeményezés, egyéni vélemény, saját gondolatok, érzelmek elnyomása megtörtént – már csak úgy éreznek, gondolkodnak, tesznek, ahogyan tréningezték őket. Ettől kezdve az érdeklődésnek, a tanítás újszerűségének állandó zajos ébrentartása a fontos. Ezért kell a programban mindig valami meglepő, valami csiklandósan érdekes. A mozgalom sikerességének fenntartása létkérdés (*permanens kézbentartás*). Különben a közösség irányvétele kicsúszna a vezetők kezéből.

Cél, egyben a mozgalom fennmaradásának eszköze az intenzív, szinte fárasztó érzelmi túlterhelés is. Például: „Józszi, szeretünk, Józszi, szeretünk!” „Te fantasztikus vagy!” („szere- tet”-bombázás). Hogy jó érzéseket keltsenek azokban, akiket sikerült a közösség számára meghódítani. Illetve a félelmek, az előítéletek, a büntudat betáplálása: démonoktól, Szentlélek ellen elkövethető bűntől (ami legtöbb esetben a vezetők hitelességének kétségbevonása). A vezetők sem pénzügyileg, sem a szervezet működtetésének mikéntjével soha nem számolnak el senkinek. Adott esetben nincs is közvetlen kapcsolatuk az egyszerű tagokkal, csupán egyes kiváltságosokkal, akik részt kapnak a rájuk vetülő tekintélyből (sok esetben anyagiakból is), akiket keresztül a vezetői akarat érvényre jut. A vezetők csak a pódium magasából találkoznak a többiekkel. Őket ünneplik, miközben elérhetetlenek. Beszélgetni nem lehet velük, erre nem adnak lehetőséget bárkinek.

A mozgalom működtetéséhez lényeges az állandó aktivitás fenntartása is, valamint a tudatra zsongítólag ható túl hangos, zajos éneklés, a profi felszerelés kellékei által generált dalok: basszus és szólógitár, szintetizátor és dob dübörgése hatalmas hangerővel zúdul a hallgatók arcába. Ezenkívül a vidám játékok, pörgős programok, szünet nélkül ismétlődő tevékenységek, viharos tetszésnyilvánítások, taps, ritmikus mozgás, tánc stb. lehetetlenné teszik az elgondolkozást. A csendre, a magányra, a visszavonultságra, az elmélyedésre nincs sem mód, sem idő. A tudat és az érzelmek állandó bombázása – példának okáért maximális hangerő és minimális távolság – által az intim szféra megsértése olyan módon megy végbe, hogy a résztvevő nem is sejtí, hogy valójában mi is történik vele (*verbális + érzelmi stressz*).

Az új tagokat toborzó technikákkal szerzik. Azért nem ezzel kezdtem, mert mire valaki feleszmélne, már kialakul egyfajta kötődés. Sok esetben

Némely esetben a közösség sajátos tanításának és kegyességi gyakorlatának kritikátlan és tömegnyomás alatti átvétele a szokásos belépő, amit akár „megtérés-ként” is lehet értelmezni

eleinte nem is adnak világos képet sem a szervezetről, sem a „megtérés” céljáról. Az érdeklődők nincsenek tisztában azzal, hogy mibe is keverednek. Sokszor a célcsoportok a hátizsákos fiatalok, mert éppen nincsenek a megszokott környezetükben, napi tennivalóik védelme alatt. A csoportban – főleg a kezdők esetében – a kétkedő vagy ellentétes vélemények negatív

Rajongó megnyilvánulások vallási vezetők iránt a Fülöp-szigeteken

minősítéssel, a felmerülő kérdések leszerelése állandó pszichés nyomással történik. Az intenzív képzések, a kötött programok, a tréningek, a tömegmozgató fesztiválok nem hagynak időt az események nyugodt körülmények között történő átgondolására.

Kiszámítottan tudatosan vagy spontán módon *tudatkontroll* módszereket alkalmaznak, „átprogramozási” technikákkal élnek. Lényegileg törölni akarják a személyiség múltját, és új személyiséget akarnak felépíteni (*agymosás*). Figyelmeztetik az újoncot, hogy a csoporthoz nem tartozók, a kívülvalók majd valószínűleg nem értenek velük egyet, amikor látják rajtuk a változást. „Vigyázz, az egyetlen mód, hogy ellenállj, ha szóba sem állsz velük, vagy nem figyelsz arra, amit mondanak.” Ha valaki ki akar lépni, nem engedik neki, hogy egyedül maradjon. Amikor valakinek az arcán megjelenik a kétség, azonnal elcsípi, és rajongókat szabadítanak rá.

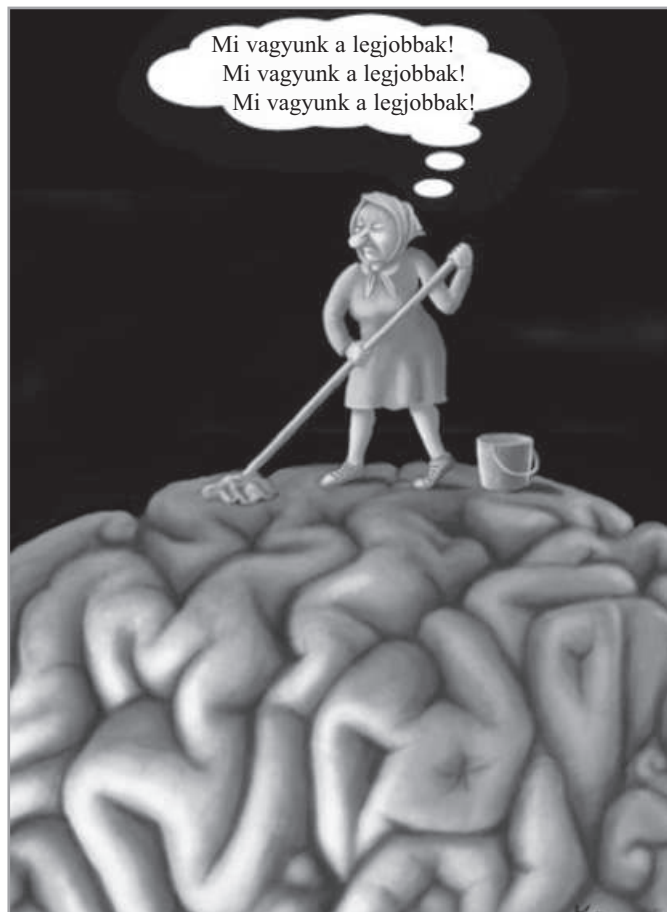
A társadalomban általánosan elfogadható viselkedési minták határait állandóan sértik, és ha ebből problémáik adódnak, ezt a hit bátorságaként aposztrofálják. Viszont a megtámadottságot ellensúlyozza az állandó happy-hangulat, gyakoriak a felkiáltások: „Ólé!”, „Wow!”, „Yes!”, „Úúúú!”, „Fantasztikus!”, „Halleluja!”, „Szuper!”, „Király!”, „Buli!”, „Mi vagyunk a legjobbak!” stb. (*érzelmi függő viszony*).

A tömegnyomás következtében a csoporton belül azonosává válik a szóhasználat (*technikai zsargon*). Természetellenes monoton vagy kántáló hanghordozás alakulhat ki, furcsa, idegenszerű mosolygóssá válik a tekintet, vagy fagyos vigyorra torzulhat, miközben oldottnak látszani akaró ideges görcsösség jellemzi. A spontaneitás, a szabad kezdeményező készség, a humorérzék, a független gondolkodás, koncentrációképesség elvesztése.

Fontos az elszigetelés más közösségtől, gondolatrendszer-től, adott esetben a saját családtól is. A csoportra ráhangolódo, a meghódított fiatal egy idő után nem akar az övéhez hazamenni, vagy ha hazamegy, nincs közös témájuk. Idegennek érzi magát odahaza, nem képes kommunikálni családtagjaival. Igyekeznek egymással szembefordítani a korosztályokat is, és természetesen a fiatalokat favorizálni.

Jellegzetes vonásuk, hogy körbeülnek, elmondják, ki honnan jött, meghallgatják az elefántról és a vak emberekről szóló mesét. Hogy minden vak elmondta, az elefánt megtapogatása után mit tapasztalt. Az egyik a lábát fogta meg, tehát oszlopnak vélte, a másik az ormányát, tehát csőnek, de egyik sem érzékelte az egészet, hiszen vakok voltak. Azt az élményt szuggerálják, hogy egyedül ők látnak helyesen, a többi keresztyén pedig vak.

Úgy fogadják a kezdőket, mint a királyokat, végül addig „képezik”, gyúrják, tréningezik őket, hogy szinte *zombikat* csinálnak belőlük. Mivel a „megtérés” manipuláció következménye, ezért sokan hosszabb vagy rövidebb idő után elhagyják a közösséget. Ez a lendületes szektaszellemű csoport nem igényli, sőt mintegy meg is akadályozza az elmélyültebb gondolkodást, a személyesen megharcolt hitbeli meggyőződést. Ha valaki erre mégis eljut – és már korábban meg nem botránkozott a csoportszellem korlátozásain, a szajkózott mondatok felszíniességén és ürességén –, legtöbbször meghaladja az addigi „hitét”. Ez majd mindig azzal jár, hogy el is hagyja az ilyen jellegű közösséget, és keres magá-

nak egy lelkileg egészségesebb keresztyén gyülekezetet. Ilyet talál a népegyházakban is, de nagyobb az esélye annak, hogy egy hagyományos evangéliumi gyülekezetben találja meg hosszú távú lelki otthonát.

Amerikában az ilyen jellegű közösségek száma meglehetősen nagy és sokféle. A legismertebbek: Moonie-k Unification Church (Egyesítő Egyház), Isten Gyermekei, Love Israel, Divine Light Mission (Isteni Fény Misszió), Hare Krisna, Mind Dynamics, Személyes Találkozás a Szentlélekkel Misszió, Erhard Seminars Training, Kreatív Közösség Projekt, Alfa-kurzus, Scientology, Ticket to Heaven (Jegy a mennyországba).

Az Egyesült Államokban az 1960-as évektől napjainkig létrejövő karizmatikus vagy paraegyház jellegű mozgalmak hatására a fiatalokon hirtelen hatalmas személyiségváltozás ment végbe. „Megtértek.” Elhagyták családjukat, kiszakadtak addigi környezetükből, félbehagyták iskolai tanulmányaikat. Miután a szülők megtalálták gyermekeiket, egy-két hét után azok már nem voltak ugyanazok, mint korábban. Ezek a vallási mozgalmak szinte iparágak minősülnek, és rengeteg pénzhez juttatják a vezetőiket.*

Szemponctunkból két érzékeny pont van, ahol a hagyományos baptista értékrend veszélybe kerülhet általuk. Az egyik az, hogy lassú beszivárgása következményeként a gyülekezet maga változik meg oly módon, hogy néhány év vagy évtized múlva már az a gyülekezet nem ugyanaz a gyülekezet, mint ami addig volt. A másik, hogy elsodorja a gyülekezet ifjúságát. Szétnézünk, és egyszerre csak eltűntek a fiatalok. Ha csak néhány jellemvonás jelenik is meg, ezekből a hazánkétől idegen kultúrában megjelenő vallási képződményekből, várható annak tolatkodó előretörése. A baj az, ha kevesen veszik észre, hogy miről is van szó.

Mit tehetünk? Ha széttárjuk a kezünket, az semmiképpen nem segít. Ha nem ismerjük ki magunkat, az a veszély, hogy csupán sodródunk. Az egészséges kíváncsiság vagy a jó meggátolásának büntudata bárkiben felébredhet. Főleg akkor, ha ez az attitűd *ügymond* az evangélium terjesztésének újabb és hatékonyabb eszközeként jelenik meg. Tájékozódni ma muszáj, a tájékozatlanság naivitást eredményez, ez pedig életveszélyes.

Ugyanakkor nem is gondoljuk, hogy mennyi jó lehetőséggel rendelkezünk gyülekezetünk tagjainak és főleg fiataljainak hitbeli egészsége megóvására. Ezeket is számba kell venni, és bátran élni velük, vagy ha szükséges, felerősíteni.

Az egyik legfontosabb, amit tennünk kell, hogy a Szentírás átfogó igazságait állandóan tanulmányozzuk és tanítsuk! Ne kiragadott textusokat prédikáljunk, még az ellenhatás kedvéért se! Az Ige igazsága nem biztos, hogy azonnal érdekessé válik a fiatalok számára. A pillanatnyi hatása lehet halványabb, de az igei igazság hatása tartós, sőt örök, mert emögött a Mindenható tekintélye, sőt személyes elkötelezettsége áll.

A másik fontos lehetőségünk a megjátszás nélküli, őszinte, szeretetteljes és fegyelmezett gyülekezeti légkör. Ennek minden eleme fontos. A pörgős, sikerorientált módszerekbe a csalódás szinte bekódolt. Először is, mert a psziché egy idő után kifárad, és a szenzációk is egy idő után kifakulnak. Rájönnek a megvezetettek, hogy ott is csak emberek élnek, akik ugyanolyan gyarlóságokkal terheltek, mint bárhol másutt a világon bárki.

Azután: gondosan ügyelni kell a generációk, a családok, a barátok között lévő egészséges kapcsolatokra. Semmilyen „tekintély” részéről gerjesztett, de a szakadások irányába ható nyomásnak nem szabad engedni. Nem kell vitatkozni, feleslegesen gyözködni. Megszólalni is csak akkor érdemes, ha már a sodrásba került fél egyáltalán figyel arra, amit mondunk. Akkor is csak módjával. De a stabil és normális emberi viszonyok vonzó, és egyben beszédesek. Az okos szó, a nyugodt légkör már önmagában gyógyítólag hat, főleg azok számára, akik megbeszödtek. Fontos, hogy legyen hova visszatérnie annak, aki a kegyes narkotikum hatásától már szabadulni szeretne. Ma egyébként is minden meglévő természetes emberi közösség igen nagy érték. A normális gyülekezeti közösségnek viszont nem szabad ellenközösséggé válnia vagy megpróbálni ugyanúgy pörögni. Ez egyébként is álságos lenne, mert nem a saját arculata. De zsörtölődni, állandóan másokkal harcolni, másokat minősíteni sem kell.

A megbocsátás és a felejtés készsége isteni tulajdonság, de nem elsajátíthatatlan az embereknek sem. Ha ez nem működik, és nem párosul nagyfokú türelemmel és jóindulatú bölcsességgel, amely ragaszkodik Isten igazságához, de megértő és segítőkész az eltévelyedett felé, akkor maga az egészséges közösség nehezíti meg vagy teszi lehetetlenné az eltévelyedett hazatérését. Esetleg anélkül, hogy ennek a tudatában lenne.

Amikor tömegesen hagyják el fiataljaink gyülekezeteinket, egyébként is komoly önvizsgálatot kell tartanunk, adtunk-e rá okot? Ez korántsem olyan biztos. Ha olyan dolgokkal vádolnak, amelyeknek nincs alapja, nem szabad bedőlni és taktikai okokból felvállalni a büntudatot. Ha viszont jogos a kritika, nem szégyen megtérni nekünk sem, és megváltozni sem. A bűnbánat elvárása nem lehet egyoldalú. Ha csak a megtévedtektől várjuk, és mi magunk példát nem adunk erre, a dolgok rendeződésének gátjaivá válunk. Ugyanakkor illik tudni, hogy a bűnbánat elsősorban nem embereknek szóló látványosság, hanem Isten és az ember között végbemenő folyamat. Ha pedig nem követi a bűnből való kiépülés, akkor befe-

jezetlen folyamat. A megtérés leggyakrabban magában foglalja az egymáshoz való „megtérést” is. Persze nem a kiegyezést, a cinkosságot, hanem a tisztulást, ami minden esetben a Szentlélek műve.

Aztán: hinnünk kell Istenben, még akkor is, amikor iránta való engedelmességben járunk, és mégis (vagy éppen ezért) átéljük az egyik legnagyobb traumát, hogy saját utódaink is belesodrónak kétes, de mozgalmas csoportok hálójába. Ha mi kudarcot is vallunk mint szülők vagy lelkigondozók – telik az idő, változnak a körülmények –, és Isten felülírja a kialakultak és véglegesnek vélt szituációkat. Sőt egyedül ő az, aki e folyamatokat jó irányba képes befolyásolni. Nyitottnak kell lennünk arra, hogy vajon Isten mit fog lépni. Miközben szilárdan meg akarunk állni mellette, ez a nyitottság képessé tesz arra a rugalmasságra, amely nélkül belemerevedhetünk a magunk igazába. Amikor azt mondjuk és hisszük, hogy Isten a világ Ura, azt is hinnünk kell, hogy a világban végbemenő történéseknek is Ura. Miközben sok érthetetlen dolog történik velünk, nem csúszott ki kezéből az események irányítása.

Azt is érdemes számításba venni, hogy a klasszikus baptista gyülekezetekben is volt mindig egészséges nyüzsgés. Voltak és vannak hitmélyítő, evangelizációs, különböző ünnepi, hálaadó, jubileumi stb. alkalmak. De ezek a maguk helyén következtek, nem érte ott egyik a másikat. Egyik vezetőnk azt mondta egykor, hogy a jubileumok azt az üzenetet hordozzák, hogy „voltunk ám valamikor”. Nem vette észre, hogy az elnyomott időkben a jubileumok kitűnő evangelizációs lehetőségeket kínáltak, hiszen hivatalosan evangelizálni nem, de jubilálni lehetett.

Ezek az események azonban a nyugodt, építkező életmódot fűszereztek, de nem szorították ki. Mintha egy családban állandóan ünnepelnének: a névnap, születésnap, karácsony, kerti parti stb. jelentené a lényegét, a család valódi összetartó erejét, takarítás, főzés, mosás, vasalás, bevásárlás, kerti munka helyett is. Előbb-utóbb ez a család lepusztult állapotba kerül. Ugyanígy a gyülekezet életében is megvan a helye az ünnepnek, és megvan a helye a szorgalmas hétköznapoknak.

A gyerekek valószínűleg inkább az ünnepnapokat kedvelik. Az édességet a kenyér helyett. Sokkal szívesebben nasolnak, mint hogy egészségesen táplálkoznának és mozognának, sőt mindennapi kötelességeiket teljesítenék. Csak engedni kell ennek a gyerekes vágnak, és előbb-utóbb életképtelen utódaink lesznek. A munkában is el lehet fáradni, nemcsak a pörgésben. De utána jólesik a pihenés vagy az ünnep. A szorgalomnak eredménye van, a szüntelen pörgésnek nincs. Csak egy idő után fárasztóvá, sőt meddővé is válik. Ezt a pörgő ember is valahol a lelke mélyén érzi, ezért lesz egy idő után rossz szájíze.

Az iménti témánál csak azért időztem hosszabban, mert az egészséges életnek ritmusa, sőt arányai vannak. Munkapihenés, hit-cselekedet, kezdeményező készség-igazodás, egyéniség-közösség, szabadság-kötöttség, állhatatos stabilitás-rugalmasság, felhalmozott tudás-kérdező kedv, őszinte érdeklődés-irányítás, tanácsadás-szabad döntés tiszteletben tartása, csend, nyugalom, visszavonultság-közösségi aktivitás

stb. Ha ezeknek az egymással összefüggésben lévő dolgoknak az arányai megváltoznak, kibillenünk az egyensúlyból. Ha túlzott a közösségi nyomás, a személyiség torzul. Ha túl sok az egyénieskedés, a közösség gyakorlása válik lehetetlenné vagy feszültté.

Keresztyén koncert. A jelenlevők tömegeit megmozgató zene, melyet szólista és a kórus kíséretével adnak elők

Egy valamire való gyülekezetben nem akarják az emberek egymást leuralni (2Kor 1,24), ellenben mindenki megkapja azt a tanítást, támogatást, erőforrást, ami az ő sajátos egyszerűségének kibontakozásához szükséges. Pál apostol az 1Kor 12–14 fejezeteiben szépen elmagyarázza, hogy emberi kvalitásaink is különbözőek: ha azt mondaná a szem a fülnek, a kéz a lábnak stb., hogy nincs rád szükségem... – szerintem ebben a képben alapvető karakterisztikus emberi tulajdonságokról van szó. De különbözőek a kegyelmi ajándékaink is: bölcsesség igéje, lelkek megítélése, tanítás, buzdítás stb. Ez a közösség számára nem hiba, hanem természetéből adódik.

Ha ettől a sokszínűségtől valaki el akar térni, azt legálabbis gyanúsna kell tekintenünk. Miért, milyen szándékból teszi? Ha közel egyformára gyúrnak embereket, persze manipulálhatóbbakká válnak. Ez viszont nem tisztességes szándék, és nem Isten akarata szerint való.

A manipulációk általában az élet minden területén a dolgok könnyebbik vége felé és a felületesség irányába hatnak. Az Úr Jézus követőket hívott el, de senkinek nem mondta: „Hé, Péter, János, gyertek gyorsan egy kalandos kihívásra, bizonyára jól fogjátok érezni magatokat!” Nem épített fel még *lelki módon* sem nemzetközi üzleti vállalkozást, és nem szedett össze több millió dollárt évente, hanem életét adta a „juhokért”. Követőitől is ezt várja, és nem mást. Hogy egészséges, meggyőződéses, állhatatos személyiséggé fejlődjünk az Ige és a Szentlélek hatására, ne pedig szektatömeggé.

Jegyzet

* Dominic Streatfield: *Agymosás: fejezetek az agymosás történetéből*. HVG, Budapest, 2007. 257–285. o.